

„...a helynek, az időnek, a léleknek mértékére...”

Emlékezés Kozma Lajosra

► *„Abányszor találkoztam vele, abányszor ma is gondolkok rá, mindig az egész embert látom és a teljes alkotót, a mi buszadik századunk emberi és művészi fokmérőjét, akinek minden terve, műve, géniusza, egész lénye az élet s a művészet természetes egységét, minden művészet szép egységét, az emberi tevékenység szerves egységét hirdette”* – írta Gyergyai Albert az *Új Építészet* 1949-es, Kozma Lajosra emlékező számában.

Lengyel Géza, a *Nyugat* főmunkatársa 1913-ban „interiőr-építészek” nevezte a *Magyar Iparművészet*be írott, *Kozma Lajosról* című cikkében.

Kozma valóban az elmúlt század magyar művészetének egyik legsokoldalúbb alkotója volt, aki szüntelenül kísérletezve mindig azon fáradozott, hogy az üdvözlőkártyától a szobáig, vagy a házig, egész környezetünkbe belophassa a művészetet.

Stílusteremtő művész volt. Invenciózus szellemes-

séggel, humánnummal, derűvel, találékonysággal formálta lankadatlanul azt a nyelvet, amelyen a mindennapra szóló művészet üzenetét közvetítette. Számára forrást és ösztönzést jelentett a magyar népművészet kifogyhatatlan tárháza éppen úgy, mint a barokk pompa patetikus monumentalitása, vagy a bontakozó funkcionális puritán világa.

Mint fáradhatatlan kutató sokféle hangszerelésben szólaltatta meg a szépségről szóló álmait. Ám csapongó fantáziája sokféle szüleményét harmonikus egységbe foglalta az érték és a minőség mindenekfelett való tisztelete. Műve hol tékozló pompájú reprezentatív bútoregyüttes volt, hol látszólag céltalan kicsiny tárgy, egy nyomdai dísz, vagy levélfej – Kozma minden esetben értéket alkotott, mert a fizikai szükségleteken túl a szellem nehezebben körvonalazható igényeit is szolgálni kívánta. Hitt abban, hogy a művészet, a szépség valóban embert formáló erő, amely a felhasználó személyiségén keresztül egy kicsit a világ jobbítását is szolgálhatja, s ezt a hitet szegezte szembe az elsivárosodni látszó világ lélektelenségével.

Befejező gondolatnak idézzük ismét a kortárs és barát Gyergyai Albert szavait: *„Annak a század eleji művészi s nem csak művészi fordulatnak, amely minden óvatossága s polgári kötöttsége ellenére ezt a nagy elvet próbálta a maga kora és társadalma kívánalmai szerint megvalósítani, talán Kozma Lajos volt egyik legbátrabb, legtalálékonyabb, legsokoldalúbb úttörője, s nemcsak mint Ady barátja, s illusztrátora, nemcsak mint Bartók egyik első híve áll egy sorban, egy szinten legjelentősebb kortársaival, hanem mint építő, rajzoló, könyvdíszítő, otthon-szépítő, vagy ha szabad így szólnom, mint elsőrangú összekötő művész, oly művész, aki az életet a művészettel, a mindennapi valóságot a legmagasabb szépséggel, a művészt a közönséggel, a könyvet a betűvel és a képpel, az otthont az emberrel kötötte össze, a helynek, az időnek, a léleknek mértékére...”*

KISS ÉVA
művészettörténész

Kozma Lajos: Monogramos szignet. Kozma Lajos szignetkönyvéből (Kner Izidor, Gyoma, 1925) / Lajos Kozma: Signet with initials. From the volume Signet Book by Lajos Kozma (Izidor Kner, Gyoma, 1925)

